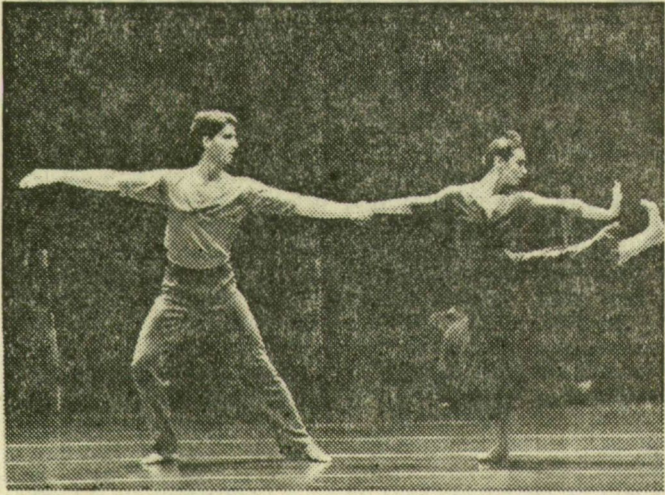

Táncoltak a hollandok

Az idei Budapesti Tavasz Fesztiválra érkeztek, de pénteken eljutottak Szegedre is: a *harmincéves Holland Táncszínház* vendégjátékán a nagyszínházban a közönség izelítőt kaphatott „Európa egyik legéleterősebb együttesének” (ahogyan *Clive Barnes*, a híres amerikai szakértő nevezte őket) magas színvonalú, a koreográfia, a zene és színpadkép teljes egységére alapozó produkciójából. A holland csapat nem az úgynevezett „sztárszisztémát” követi: tagjainak szinte mindegyike szólótáncos a maga nemében, határozott személyiséggel rendelkező karakter — a nívós kollektív teljesítmény ilyen összetevőkre támaszkodik. *Jiry Kilian*, az Európa-hírű művészeti igazgató — neve és művei nem ismeretlenek a magyar balettkedvelők körében sem, két egyfelvonásosát 1984-ben mutatta be a budapesti Operaház balettagyüttese — vezetésével modern koreográfiai műhely és a klasszikus táncművészet nemzetközi rangú műveinek színháza tette le emlékezetes, táncos névjegyét a nemzeti színház deszkáira. Képünkön: jelenet a *Táncok kertje* (Jardi Tancat) című táncszámból.

Színházi világnap

A színházi világnapot ünnepezték hétfőn szerte a világban. A több évtizedes múltú visszatekintő ünnep kezdeményezője, a Nemzetközi Színházi Intézet arra törekszik, hogy megismertesse a különböző országok népeit egymás színházművészetével. Szorgalmazza a tapasztalatok cserejét, hogy ezen keresztül elmélyítse a népek közötti kölcsönös megértést, elősegítse a színházi emberek együttműködését. Minden év március 27-én a színházak alkotóművészei világszerte a közönséghez fordulnak támogatásukat és szeretetüket kérve.

A színházi világnap alkalmából a Magyar Televízió Miénk a színpad címmel a Színház- és Filmművészeti Főiskola két végzős színésztársulatának műsorát közvetítette. Ezt megelőzően Malcsiner Péter főiskolai hallgató olvasta fel Martin Esslin üzenetét a színházzal kapcsolatban. A világhírű brit dramaturg és színháztudós üzenete a hagyományoknak megfelelően elhangzott a világ minden színházában a hétfő esti előadás előtt.

Ünnepség és kitüntetések

Hárman a Bartók—Pásztory-díjasok közül

Oberfrank Géza átveszi a díjat

Bartók Béla egy évvel ezelőtt hazakerült hamvainál, a Farkasréti temetőben, március 25-én, szombaton, *koszorúzási ünnepséget rendeztek* a zeneszerző születésének 108. évfordulója alkalmából. A Liszt Ferenc Zene-művészeti Főiskolán ebből az alkalomból *adták át a Bartók Béla—Pásztory Ditta-díjakat*. A kuratórium döntése alapján az idén *Lendvai Kamilló és Petrovics Emil* zeneszerzők, *Kovács Dénes* hegedűművész, a *Végh-vonósnégyes*, valamint a *Szegedi Nemzeti Színház operatársulata* részesült a rangos zenei elismerésben, kapta az emlékplakettet és a pénzjutalmakat. A szegedi operatársulathoz a szombati ünnepségen *Oberfrank Géza, Varga Mátyás, Gregor József, Gyimesi Kálmán, Juhász József, Misura Zsuzsa, Németh József, Réti Csaba, Kerényi Miklós Gábor, Karikó Teréz, Szabadi József és Berdál Valéria* vehette át a díjat. Ma a városi tanács vezetői köszöntik a kitüntetetteket, április 19-én pedig a nagyszínházban lesz ünnepség.

A díjátadást követően telefoninterjút készítettünk három művésszel.

Oberfrank Géza: A Bartók—Pásztory-díj a szegedi operatársulat több évtizedes tevékenységét, jelentőségét, művészi színvonalát ismerteti. Egyre inkább bebizonyosodik, hogy hazánkban a Magyar Állami Operaház után a szegedi a legjelentősebb együttes. A szakmai elismeréseket több éve megkapja a társulat, hadd említsem az 1987-es operafesztivál sikereit, az évek óta visszatérő nyugat-európai turnék hízelgő kritikáit, a Művelődési Minisztérium díját, vagy a mostani elismerést. Ez valódi örömet okoz mindannyiunknak, hiszen ezeket a sikereket csak együtt, közösen érhetjük el. Az erkölcsi oldal éppoly fontos, mint az anyagi része, hiszen tényként kell megállapítanom, hogy az ál-

Bartók és Pásztory Ditta arcképe az emlérkérmén (Csik-szentmihályi Róbert alkotása)

talában gyenge művészféltések között a szegediek a lemaradtak között találhatók. Ez az elismerés igazolás is! Igazolása annak a hosszú évek óta tartó következetes és koncepciózus munkának, amely minden nehézség ellenére végbe ment a szegedi operaegyüttesben. Ez persze komplex dolog, és a városi vezetés érdeme is, hogy amikor a művészeti élet országiszerte hanyatlík, vagy legalábbis pang, Szegeden a zenei élet fejlődése töretlen. Nemi keserűséget okoz, hogy ezekben a sikerekben a helyi sajtó visszafogottsága miatt nem osztozhatott az a városi közönség, amely csak minket láthat, s úgy érezheti, hogy ami a szegedi operában folyik, az a magyar vidékre jellemző, megalkuvásokkal teli művészi erőlködés. Számtalan példával, kritikával igazolhatom, hogy a szegedi operatársulat, mint zenés színház, európai színvonalú.

Berdál Valéria: Én már évek óta visszavonultam az operaszínpadtól, csak a tanításnak élek, s civil bérlet-tulajdonosként figyelem a szabályos házasság kapcsolatára. A homoszexualitás megítélésében is változott a kép: 1983-ban a britek 62 százaléka ellenezte, 5 évvel később már 74 százaléka tartotta elfogadhatatlannak. Mi több, a lakosság fele azt is kifogásolja, hogy állami pénzen gyógyítják az AIDS-es homoszexuálisokat.

E beszédes adatokhoz hozzávehetjük az intézményi puritanizmus néhány hete ismert tényét: az újra magánkézbe adott távközlés beszüntette a „magányos szívek” című szolgáltatását, amely enyhén szólva erotikus szöveggel bátorította mindkét nembeli előfizetőit.

szegedi színház, és benne az opera tevékenységét. Eppen ezért volt csodálatos, fel-emelő és megrendítő ez a kitüntetés, s hogy benne mi néhányan, a Vaszy-korszak aktív művészei részesültünk. Számomra az külön öröm volt, hogy Bartók sírjára Oberfrank Gézával én vihettem a tisztelet koszorúját. Szombaton csodálatos légkörben töltöttünk egy napot, mi régi operisták, és a ma aktív tagok. Nézőként úgy látom, hogy a mostani társulat munkája egy picit racionálisabb, kiszámítottabb, fegyelmezettebb, átgondoltabb, mint annak idején, a mi időnkben volt. Talán csak a lelket megrendítő spontán élményeket hiányolom. Persze, ez nem szakvélemény, csak egy érzékeny néző reagálása.

Németh József: Hetedik szezonomat töltöm a szegedi operatársulatnál. Az első, meghatározó élmény a Párasztbecsület és a Bajazzók nyugat-európai turnéra való felkészülésén ért. Ekkor éreztem meg, hogy az ilyen jól előkészített, precíz műhelymunka sikerre viheti a társulatot. Persze, egy együttes elismertsége attól is függ, milyen szinten veszik észre tehetségét, szakmai felkészültségét. Sokfelé vendégzerepelek, munkámban óriási segítség az itt magamba szívott rendszeresség, a karbantartás folyamatossága, az igényesség. Egy fájdalom azért van. A szakma konstataulta társulatunk magas színvonalú működését. A közönséggel egy új minőségű kapcsolat viszont nem jött létre. A régi szegedi operarajongók még ma is gyakran visszasírják a Vaszy-korszakot, nekünk pedig még nem sikerült magunk mögé állítani a fiatal operarajongók táborát. Pedig úgy gondolom, a közönségépítés éppoly fontos, mint a belső szakmai munka. Egy bizonyos: a Bartók—Pásztory-díj a társulat életének nagy pillanata.

T. L.

Emlékműsors

Hosszabb idő után a Szeged című lap márciusi, 2. számában írt a szerkesztő, Tandi Lajos arról, hogy „újra kellene gondolni a Széchenyi téri szovjet hősi emlékművek jövőjét”. Néhány napja a frissen életre hívott, s a tanács mellett működő városi történelmi és -esztétikai tanácsadó testületben került szóba, hogy hamarosan dönteni kellene az emlékművek ügyében, hiszen ha egyik, vagy ha mindkettő helyére szobrot kíván állítani a város, idő kell e csere lebonyolításához.

Várható volt — és érthető —, hogy az emlékművek jövőjének témája megosztja a közvéleményt. Szerkesztőségünkbe is, a Szeged szerkesztőjének is sokan telefonáltak, ami egyúttal jelzi: a különös tény foglalkoztatja a város lakosságát. Az tudniillik, hogy szép főterünkön alig néhány méterre egymástól két szovjet hősi emlékmű is áll, külön a tisztéknek és külön a köz-katonáknak, ami — egy demokratikusnak deklarált hadseregéről lévén szó — elég visszataszító.

Az emlékművek sorsáról természetesen nem ma, és nem holnap kell döntenie; a városi tanácsnak és nem másnak kell döntenie — tudjuk. Mégis úgy véltük, érdekes lehet, ha a várost ismerő tudós lokálpatrióták véleményét megkérdezzük.

Mivel sokan úgy tudják, az emlékművek egyszerűen temetkezési helyek, vagyis, alattuk az itt elesett szovjet katonák nyugszanak — először ennek a feltételezésnek próbáltunk utánajárni.

Egyetlen tanulmányt lelünk: a Csongrád Megyei Levéltárban őrzik Komoly Pál kéziratos tanulmányát: a Csongrád és Csanád megyei szovjet hősi emlékművek leírását, amely 1977-ben készült. Eszerint — furcsa módon — a két emlékmű két-szer is átdatolt a város képviselőinek. Először 1945 májusában, másodszor 1949 júliusában. A két átdatási jegyzőkönyv megvan, az első elkülönítve őrzik a levéltárban, a '49-es másolata viszont ott van Komoly Pál tanulmányában. Eszerint „az első sorban egy törzstiszt és 15 főbiztos van eltemetve... a tiszt emlékmű bal és jobb oldalán az eltemetettek nevei vannak bevésvé.”

Komoly Pál a tanácsai irattárban dolgozik. Kérdésünkre azt mondta, a jegyzőkönyveken kívül más forrást nem talált a kutatásai

során, amelyből pontosabb információkat kaphatott volna. Hogy mi a véleménye az emlékművek sorsáról? „Az én szavam nem sokat ér, de ha rajtam múlna, mindkettő maradna a helyén. Szépek, szimmetrikusak. Nem helyes, ha kitepítik valamelyik temetőből, mert úgy tudom, az a terv. Hogy nem demokratikus, ha külön a tiszték? Hát kérem, annak idején ez így ment...”

Csongor Győző nyugalmazott muzeológus: „Nem tudok róla, hogy ott sírok lennének. Szerintem nyugodtan ki lehet vinni, föl lehet állítani a temetőben mindkettőt, vagy inkább ott is csak az egyiket. Hiszen a katonák az katonák, halálában egyforma — nem közlegény vagy tiszt. Az apám, *Czibula Antal*, aki '44 végén eldöntötte a városi tanács, már akkor ajánlatot tett, hogy a térre kérjék el Aradról az emlékművet, ott úgysem viselik gondját. Nem fogadták el a javaslatát. Most majd jól meg kell gondolni, mi kerüljön oda!”

Péter László irodalomtörténész: „Lehet, hogy sírok vannak a Széchenyi téren, mert a korabeli újságokban azt írták, hogy az emlékművek leleplezésekor „baj-társi búcsút vettek az itt elhantoltaktól”. Az a véleményem, hogy az egyik emlékmű maradjon a helyén; a történelmünkhez hozzátartozik; szembeötlő a két emlékmű. Amellett, hogy a szovjet hadsereg antidemokratizmusának bizonyítékai, azt sugallják, hogy Magyarország nem független állam, hiszen idegen hatalom — ráadásul még itt álmószó — hadseregének állít emlékműveket. A Széchenyi téren politikai, a te-

Raffay Ernő történész: „Eljön a turista Szegedre, akár Keletről, akár Nyugatról: szembeötlő a két emlékmű. Amellett, hogy a szovjet hadsereg antidemokratizmusának bizonyítékai, azt sugallják, hogy Magyarország nem független állam, hiszen idegen hatalom — ráadásul még itt álmószó — hadseregének állít emlékműveket. A Széchenyi téren politikai, a te-

metőben viszont kegyeleti szimbólumok az elesettek emlékművei. Ha sírok fölött magasodnak — annál inkább ki kell vinni a temetőbe, úgy gondolom, ünnepélyes szertartás keretében. A középkorban temetkeztek a települések főterére... Azt hiszem, meg kellene hívni a Szovjetunió képviselőit az emlékmű-átvételre és a dísztemetésre; bizonyos vagyok benne, hogy megértenék: előnytelen az országuknak az antidemokratizmust hirdető momentum.”

Nem a vitaindítás szándékával tesszük közzé a fenti néhány véleményt. Talán csak azért, hogy kiderüljön: úgyszólván senkinek nem okoz gondot, hogy szovjet hősi emlékmű — van; annál inkább az, hogy — kettő van, s ma már nehezen érthetően: különbségeket téve a harcokban elesettek között. Úgy gondoljuk viszont, ha — jogi, kegyeleti, városesztétikai és -történelmi szempontokra figyelemmel — eldől a sorsuk, s mondjuk szükségessé válik új szobor, vagy szobrok állítása a Széchenyi térre, akkor mindnyájunkra tartozik annak eldöntése: milyen szobor legyen az (ok) az új(ak)? A város karakterét meghatározó döntés tudniillik nem lehet sem spontán, „ahogy esik, úgy puffan” — jelle-gű, sem a fejünk fölötti, központi. Miként volt — eddig.

S. E.

Csak semmi szex

„Úgy tűnik, öfelsége alattvalói elhatározták, hogy a családra és a munkára fordítják az energiájukat” — állapította meg a Figaro, amikor a franciák elé tárta a brit családstatisztika legújabb eredményeit. Ezekből kitűnik, hogy a szigetországban nemcsak az erkölcs szigorodását jelentő újkortáriánus hullám erősödik, hanem emelkedik a születések száma is. Nyugatnémet vélemények szerint is, ha továbbra is marad a „baby boom”, Nagy-Britannia Nyugat-Európa legnépesebb országa lesz. Az NSZK-ban, Francia- és Olaszországban ugyanis mind kevesebb gyerek születik. Ám a statisztika az

ország vonzerejének növekedését is jelzi: 1987-ben 51 900-an költöztek a csatorna túlsó oldalára, míg a világ más részébe alig 44 ezer brit állampolgár távozott. Ami a családi hátteret illeti, sajátosan értelmezik a puritán erkölcsöt. A statisztika szerint ugyanis a megkérdezettek 62 százaléka határozottan ellenzi a fogamzásgátló tabletta használatát, s elítéli a házasságon kívüli szexuális kapcsolatokat. Mindazonáltal minden 4. gyerek olyan párkapcsolatból születik, amely nem szentesített a törvény. Am tudni vélük, hogy a szülők 70 százaléka ez esetben is úgy él, mintha